

Autoriõiguse praktika ja vaidlused

Tanel Õunapuu
21. mai 2009

Autori õigused

Isiklikud õigused: õigus autorsusele, autorinimele, teose puutumatussele, lisadele, autori aule ja väärrikusele, teose avalikustamisele jm.

Varalised õigused: õigus reprodutseerida, levitada, tõlkida, töödelda, esitada, eksponeerida, üldsusele kättesaadavaks teha jm.

- Mis on teos
- Ühine autorsus
- Õiguste kasutamine
- Autori luba
- Õigus teost muuta
- Töötaja õigused
- Linkimine

Teos

Neli tunnust:

1. originaalne (autori enda intellektuaalse loomingu tulemus, ei pea olema maailmas uudne)
2. kunsti või teaduse valdkonnas
3. väljendatud objektiivses vormis, vormi kaudu tajutav
4. reprodutseeritav kas vahetult või mingi tehnilise vahendi abil

Teos

Riigikohus: tootefoto on teos (3-2-1-60-98) .

Harju maakohus 2006 („Kahevõitlus“ 2-03-595):
Autori enda intellektuaalse loomingu tulemus peab
olema selgelt tajutav.

Saate formaat ei ole teos.

Teos

„Katkise akna reegel“ (3-2-1-128-04)

Maakohus: väljend ja sellele lisatud joonis ei ole teos

Ringkonnakohus:

“Autoriõigus ei laiene ideedele, kujunditele, mõistetele, protsessidele, süsteemidele, meetoditele, kontseptsioonidele, printsiipidele, mis on selgitatud või väljendatud teoses, ja käesolevas vaidlusajas on tegemist selle juhtumiga.”

Teos

Riigikohus:

Teose tunnuseks on mh autori loomingulise tegevuse väljendusvorm, mis annab edasi sisu. Väljendusvorm võib olla nii kujunduslik kui sõnastuslik.

Kohus peab viitama, milline neljast teose tunnusest puudus.

Maakohus (2-02-47): Skeem on teos – originaalselt kujundatud.

Teos

- Kasvõi natukene loomingut (individuaalsust) ja ongi originaalne
- Ei ole oluline, millisel eesmärgil või millises kvaliteedis teos loodi
- Alati eeldada, et tegemist on teosega ja see on kaitstud.
- Riigiti kaitse maht erinev.

Ühine autorsus

Ühisautorsus – teos on tervik

Kaasautorsus – kui osa saab kasutada sõltumatult

Suhted ühiste autorite vahel autoriõiguse teostamisel määratakse kindlaks kokkuleppega. Lepingu puudumisel teostavad autoriõigust teosele kõik autorid ühiselt, autoritasu jagatakse võrdsetes osades.

Kaasautorile kuulub autoriõigus ka tema poolt loodud iseseisva tähendusega osale teoses ning ta võib kasutada seda teose osa iseseisvalt, kui ei kahjusta teiste kaasautorite õigusi ega olla vastuolus ühise kasutamise huvidega.

Ühine autorsus

Kas diplomitöö on ühisteos?

Autorite konsulteerimine, administratiivse juhtimise funktsioonide täitmine, teose redigeerimine, graafikute, skeemide jms joonestamine ja muu tehnilise abi osutamine autoritele ei ole aluseks ühise autorsuse tekkimisele.

Õiguste kasutamine

- Uute teoste loomine võib olla lihtne.
- Palju tuletatud teoseid.
- Autorid arvestavad teost luues, et see on kergesti kopeeritav.
- Palju valmis kirjutatud litsentse

Õiguste kasutamine

1. Autor kasutab ise kõiki õigusi
2. Autor annab loa õiguse või õiguste kasutamiseks
3. Autor loovutab õiguse või õigused

Isiklike õigusi saab litsentsida - Riigikohus:(3-2-1-67-07 „Stiilipidu“).

Varalisi õigusi saab loovutada (üle anda) või litsentsida.

Autori luba

Õigusaktid

Võlaõigusseadus (litsentsileping) ja autoriõiguse seadus (autorileping)

Kuni pole autori või õiguste omaja tahteavaldust, ei ole ka luba.

Vaikimine ei ole nõusolek!

Avatud sisu litsents

- Juriidlises mõttes tüüptingimustega litsentsileping (autorileping)
- Ei ole eraldi normide kogum, vaid lähtub autoriõigusest
- Sobib, kui vaba levitamise soov on lõplik
- Kasutades avatud sisu litsentsiga teoseid, peab jätkama sama litsentsiga

Lepingu vorm

Autorileping peab olema sõlmitud **kirjalikus vormis**.
Lihtlitsentsi andmine võib olla vormistatud ka kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis.

Riigikohus: Teose kasutamine võib olla õigustatud ka suulise loa alusel

RK (3-2-124-06 Dave Bentoni plaat)

Kostjal võis deliktiõiguslikus mõttes tekkida õigus sekkuda hageja autoriõigustesse ka hageja suulise nõusoleku korral, ilma et ta oleks sõlminud hagejaga autorilepingut. Sellise nõusoleku olemasolu korral pole hagejal õigus nõuda kostjalt kahju hüvitamist autoriõiguse rikkumise eest

Lepingu tingimused

- Lepingu eesmärk
- Autor kinnitab, et tal on õigus lubada ja keelata
- Lepingu kehtivus ja lõpetamine (tähtajatu litsentsilepingu saab üles öelda VÕS § 374)
- Lisaks varalistele õigustele kokku leppida isiklike õiguste kasutamises

Teose muutmine

Varaline õigus: õigus teose töötlemiseks
(kohandamine)

Isiklik õigus: õigus teose puutumatussele
(mistahes muudatused)

Riigikohus

3-2-1-67-07 „Stilipidu“

3-2-1-152-03 Kihnu rahvamaja

Töötaja õigused

Kui teose loomine on töötaja **otsene tööülesanne**, siis lähevad varalised autoriõigused üle tööandjale (AutÕS § 32 lg 1).

Kehtib ainult juhul, kui on tööleping. Töövõtulepingu puhul tuleb eraldi kokku leppida.

Uus TLS

Kõik lepingud, mille puhul teeb üks isik teisele tasu eest tööd loetakse töölepinguks, kuni pole tõendatud vastupidist. Töölepingu kohta sätestatud ei kohaldata lepingule, mille kohaselt töö tegemiseks kohustatud isik on töö tegemise viisi, aja ja koha valikul olulisel määral iseseisev (§ 1).

Autorikollektiiv

Töölepingu alusel oma otseste tööülesannete täitmise korras teose loomisel on autorikollektiivi moodustamisel vaja isiku eelnevat nõusolekut tema autorikollektiivi lülitamiseks.

Uus TLS: Kohustus teha koostööd teiste töötajatega (§ 15 lg 2 p 6)

Vabakasutus

Õiguspäraselt avaldatud teose tsiteerimine ja refereerimine motiveeritud mahus, kasutamine illustreeriva materjalina õppe- ja teaduslikel eesmärkidel motiveeritud mahus ja tingimusel, et selline kasutamine ei taotle ärilisi eesmärke.

Kas õpetaja tohib skaneerida peatüki raamatust ja lisada selle õppematerjali?

Kas õpetaja tohib illustreeriva materjalina panna parooliga kaitstud keskkonda üles muusikateose mp3-failina?

Esitamine õppetöös

Autori nõusolekuta ja autoritasu maksmiseta /.../ on lubatud teose avalik esitamine õppeasutustes vahetus õppeprotsessis nende asutuste õpetava **personali ja õpilaste poolt** ning tingimusel, et kuulajaskonna või vaatajaskonna moodustavad õpetav personal ja õpilased või teised isikud, kes on otseselt seotud õppeasutusega, kus teost avalikult esitatakse.

Motiveeritud maht

- Valemite ei ole!
- Jälgida vastava valdkonna tavasid ja praktikat
- Lähtuda hea usu põhimõttest VÕS § 6 (käituda ausalt ja arvestada teiste huvisid)
- Lähtuda mõsitlikkuse printsibiist VÕS § 7 (kuidas käituvad teised heas usus tegutsevad isikud).

Tööstusomand

- Registreeritud kaubamärgi avaldamisel peavad autor ja kirjastaja tagama, et kaubamärgiomaniku nõudel oleks kaubamärgi juures hoiatustähis (KaMS § 14 lg 4).
- Tööstusdisainilahenduse õppeotstarbeline ärieesmärgita kasutamine - viidatud omanikule ja kasutamine ei kahjusta viimase huve (TDKS § 17 lg 4).
- Disain on ka teos.
- Hoiduge avaldamast kaitsmata leiutisi

Linkimine

- Hüperlink – „tavaline“ link teisele veebilehele, võrdne viitega kirjandusteosele.
- Süvalink (deep link) – hüperlink, mis viib muule dokumendile või pildile, kui viidatava avalehele.
- Interlink, raamimine – (inline link, framing) Teiselt lehelt pärit objekti kuvamine. Vaataja ei pruugi aru saada, millisest allikast objekt pärineb.
- Indekseerimine, metainfo, andmekaevandamine jne

Linkimine

Linkimine on autori loata lubatud,

kui see jääb teose vabakasutuse reeglite piiridesse (fair use):

- ei ole vastuolus teose tavapärase kasutamisega,
- ei kahjusta põhjendamatult autori seaduslikke huve

ja ei tekita muul alusel kahju.

Linkimine ja autoriõigus

Võimalikud nõuded seoses isiklike õigustega:

- õigus teose avalikustamisele,
- õigus teose puutumatussele,
- õigus autorsusele, autori nimele.

Võimalikud nõuded seoses varaliste õigustega:

- õigus teose töötlemisele,
- õigus reprodutseerimisele,
- õigus üldsusele kättesaadavaks tegemine.

Linkimine ja autoriõigus

Linkimine võib rikkuda tehnilist kaitsevahendit

Autorid ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajad võivad oma õiguste kaitseks teosele või kaasnevate õiguste objektile lisada tehnilisi kaitsemeetmeid.

Linkimine võib rikkuda teavet teose kasutamise kohta

Autorid ja autoriõigusega kaasnevate õiguste omajad võivad avaldatud teostele või kaasnevate õiguste objektidele lisada õiguste teostamist käsitlevat teavet.

Muu kahju

- **Saamata jäänud tulu**
 - külastatavus
 - reklaamiraha
- **Kõlvatu konkurents**
 - eksitamine
 - halvustamine
- **Tarbija eksitamine**
 - jääb otsuse tegemiseks vajalikust infost ilma

Soovitused

- Kaaluge, kas link võib kellelegi kahju tekitada
- Raamimiseks küsige võimalusel luba
- Ärge levitage tahtlikult õigusi rikkuvaid linke
- Välistage selgesõnaliselt enda seos lingitava materjaliga (nt <http://www.wipo.int/sme/en/disclaimer.htm>)

Aitäh!

tanel.ounapuu@tlu.ee